

Jézus „csodái”

(II. rész)

II. Természeti csodák?

Az ún. természeti csodák értelmezését illetően – ha lehet ezt mondani – fokozottan érvényes az, amit tanulmányom első részének elején már jeleztem: kizárom azt a lehetőséget, hogy Jézus „a természet törvényeit felfüggesztve” vitt végbe ilyen „csodákat”. Ebből azonban nem következik, hogy az ebbe a kategóriába tartozó evangéliumi elbeszéléseket egyszerűen el kell vetnünk mint valóságalap nélküli legendákat vagy pusztá kitalációkat. Amint látni fogjuk, ezeknek az elbeszéléseknek is lehet értelmes magyarázatuk és érvényes üzenetük – tekintetbe véve persze azt, hogy az effajta csodaelbeszélésekben mindig meg kell különböztetni két dolgot: *a tényleges történelmi eseményt*, illetve *annak áthagyományozási folyamatát*, az utóbbin belül pedig a szemtanúknak a – maguk látásmódja szerinti! – beszámolóját, a díszítő továbbmesélést, a húsvét utáni prédikátorok krisztológiai feldolgozását és az evangélisták végszerkesztői tevékenységét (összesen tehát legalább 1 + 4, azaz öt „lépcsőt”, noha ez az elhatárolás nem mindig könnyű, sőt sokszor lehetetlen is egészében kivitelezni.)

1. A vihar lecsendesítése?

A Genezáreti-tavi vihar lecsendesítéseként ismert történetben (Mk 4,35-41) két *irreális mozzanat* van. Az egyik az, hogy a hajót elsüllyedéssel fenyegető viharban Jézus békésen aludt. Aki ekkora viharban békésen alszik, és előbb fel kell kelteni, hogy egyáltalán tudja, mi történik, az emberfeletti lény, akihez az emberi bajok és félelmek nem érnek föl; ő csupán leszállt az emberek világába, hogy megmentő csodáival „bizonyítsa” isteni hatalmát. Reális lehet ellenben azt feltételezni, hogy testi kimerültsége és mélyleges lelki nyugalma folytán Jézus

egy párnára dőlve, álmosan pihent a hajó hátsó részében. – A másik az, hogy Jézus „keményen rászólt a szélre, és azt mondta a tengernek: Hallgass! Fogd be a szád!” Ez Jézus felmagasztalását szolgáló, értelmetlen felszólítás, hiszen a szél és a víz nem tud sem hallani, sem beszélni. Ennek ellenére nem az a döntő kérdés, *képes volt-e* Jézus (vagy képes-e bárki más) parancsolni a természet erőinek („isteni” vagy „paranormális” módon, mindegy), hanem az, hogy *akarta-e* csodával és ilyen önhatalmilag megmenteni önmagát és övéit (ahelyett hogy a Teremtőt kérte volna). Határozott nimmal felelhetünk, hiszen már kezdetben is Istennel szembeni bizalmatlanságként utasította el azt a gondolatot, hogy kenyércsodával mentse meg magát a pusztában (Mt 4,1-4), és ehhez az álláspontjához mindvégig hű maradt (vö. Mt 26,39; 27,42-43).

Mi történhetett tehát *ténylegesen*? Az, hogy a megrémült és – az ószövetségi szemlélet alapján – csodaváro tanítványok felrázzák Jézust fáradt szendregéséből, ő pedig, miután teljesen éberre vált, szemrehányást tesz nekik: „*Miért vagytok ennyire gyávák? Hogyan van az, hogy még mindig nem bíztok Istenben?*” Jézus nyugalma és higgadsága azonban nem annak titkos tudásából fakad, hogy a vihar hamarosan véget ér, s még kevésbé, hogy ő maga képes varázsszóval véget vetni neki, hanem Istenbe vetett bizalmából, ami szintén nem azt jelenti, hogy a vihar megszüntetését vagy a biztos megmentést remélte Istentől, hanem azt a bizonyosságot, hogy bármi történjék is, az Atya jószágos kezében vannak és maradnak: ha megmenekülnek, akkor is, ha belefulladnak a tóba, akkor is (hiszen az Atya „három nap múltán” ismét felkelti az elhunytakat, vö. Mk 8,31). (Ugyanígy számol majd az Olajfák-hegyén is mindkét lehetőséggel: „*Atyám, ha lehetséges...*”: Mt 26,39.) Ennek a bizalomnak – annyi prédikáció és gyakorlati bemutatás után – már

meg kellene lennie a tanítványokban, ezért kéri számon Jézus, csodálkozva, hogyan lehetnek még mindig ilyen gyávák és bizalmatlannok.

Félreismerhetetlen krisztológiai célzatosságtól vezetve aztán már Márk *hellenista csodatörténeté* dolgozta át az áthagyományozott anyagot. Hellenista elképzelés szerint ugyanis istenek, megistenült császárok és egyéb „isteni férfiak” képesek varázsigével parancsolni a viharoknak. Márk szerint itt is ez történik, de nem Istenhez intézett kérés formájában (ami még mindig a zsidó elképzelésvilágon belül lenne), hanem úgy, hogy a csodatevő parancsol a tomboló elemeknek.

2. Kenyérszaporítás?

A keresztény közfelfogás szerint Jézus két alkalommal is (Mk 6,35-44; 8,1-10) a meglévő kevés kenyeret „megszaporítva” lakatott jól hatalmas tömegeket. Erről a következőket mondhatjuk.

A Márk elbeszélésében (és a párhuzamos leírásokban) foglaltakat nem tarthatjuk *pusztán a fantázia termékének* a következők miatt: 1) Az 5 nem szimbolikus szám. 2) A hal sosem volt eucharisztikus eledel. 3) Az Ószövetség felülmúlásának irodalmi elve értelmében sokkal nagyobb csodát kellett/lehetett volna kitalálni (vö. Jn 6,30-31!). 4) Az elbeszélés[ek]t eredetileg nem tipikus csodatörténetként fogalmazták meg: a) Sehol sincs szó bennük szaporításról vagy hasonlóról, hanem csak a kenyér és a hal megosztásáról („*megtöréséről*”) és kiosztásáról. b) A beszámoló[k] végén hiányzik „a tömeg csodálkozása” és a csodatevő (vagy Isten) dicséretét tartalmazó „*kóruszáradék*”.

Ugyanakkor nyilvánvalóak a *legendaképződés és a teológiai feldolgozás jelei*: 1) A számadatok burjánzása: 200 dénár áru kenyér, 3 napi éhezés (Mk 8,2), 5000 (illetve 4000) férfi (plusz a nők és a gyerekek, holott olyan városoknak, mint

Kafarnaum, mindössze 2-3000 lakosuk volt), 12 (illetve 7) tele kosár maradék. 2) A tárgyi logika elhanyagolása: Az imént még éhezők miért hagynák ott (esetleg még szétdobálva is?) a 12 (illetve 7) kosárnyi maradékot, hogy azt úgy kelljen összeszedni? 3) Az ószövetségi „előképek” felülmúlása bizonyos fokig érvényesül: Elizeus húsz kenyérral lakat jól száz embert (2Kir 4,42-44). 4) A megfogalmazást az eucharisztikus szóhasználatához idomították (vö. Mk 6,41-t és 8,6-ot 14,22-23-mal). 5) A százás és ötvenes csoportokra osztás Isten új népének a 2Móz 18,25-ben felvázolt nagy összejövetelére utal; 12 kosár, mert 12 apostol szedi össze a maradékot, illetve 7 kosár (Mk 8,8), mert 7 diákonus látta el „az asztal szolgálatát” (ApCsel 6,1-6).

Továbbá a következőket kell még *figyelembe venni*: a) Az evangélista nemegyszer a mondatok sorrendjének fölcserélésével fejezi ki teológiai szándékát, természetesen megváltoztatva ezzel azok értelmét (ld. még Mk 3,22.21; 8,8b.6d.7.8a; 9,50a-b.49; 12,41-44.40; 14,25.23-24). Az itteni esetben (Mk 6. f.) a széttördelt kenyerek és halak kiosztásából és megevéséből (43-42. v.) a mondatok fölcserélésével (és a görög *airein* ige pontatlan értelmezésével, ill. fordításával) az étel megevése és a maradék összeszedése lesz (42-43. v.)! b) Az

airein ige első jelentése „magasba emel, fölemel, fölvesz”; elég kényszeredett dolog ezt „összeszed”-del fordítani (43. v.). További jelentései azonban nagyon is beleillenek a szövegösszefüggésbe: „elvesz, átvesz, megragad”, illetve „elvisz, továbbhelyez, továbbbít”, vagyis a tanítványok átvették Jézustól a széttördelt darabokat (az eredetiben szó sincs valamiféle „maradékról”!), és odavitték az embereknek. c) Jézus úgy rendelkezett, hogy „asztaltársaságunkint” telepedjenek le az emberek (39. v.). Asztaltársaságban azonban (10-12 fő) senki sem majszolgat magában, hagyván, hogy éhes szomszédja bámulja őt, hanem *megosztja*, amije van.

Mindezek alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy nem „kenyérzsaporítással” van dolgunk – ahogyan egyébként maga az evangélista is beállítja a dolgot! –, hanem Jézus sajátos segítő módjáról, és egyúttal célzatos, jelszerű tetteről: Az éhezés gondját nem csodatevéssel oldja meg, hanem úgy, hogy megosztja a maga (és tanítványai) végső tartalékát is, az „asztaltársaságokba” ültetéssel pedig azt sugallja, sőt provokálja, hogy a jelen lévők *tegyenek hasonlóképpen*. Nem nehéz elképzelni, hogy ennek eredményeként mindenkinek jutott annyi, amennyivel elverhette az éhét, úgy-ahogy „jóllakhatott”.

3. Vízen járás?

Az elbeszélés szerint (Mk 6,45-52) a „kenyérzsaporítás” után Jézus elküldi hajóval a tanítványokat a Genezáreti-tó túlsó partjára, ő maga elmegy egy hegyre imádkozni, aztán amikor látja, hogy az ellenszélben kínlódnak, a vízen járva feléjük tart, megnyugtatja őket, majd beszáll a bárkába...

Ez a leírás számos nehezen megválaszolható, vagy egyenesen megválaszolhatatlan kérdést vet föl. Íme egy csokorra való: Miért kellett Jézusnak „kényszerítenie” a tanítványokat a hajóba szállásra? Ha „már későre járt az idő” az emberek megetetése előtt is (35. v.), hogy-hogy csak most esteledik be (47. v.)? Ha a hajó „a tó közepén volt” (47. v.), ami legalább egy-két kilométeres távolságot jelent, hogyan „látta” Jézus, hogy csak kínlódba jutnak előre? Ha Jézus látta, mennyire kínlódnak övéi az evezéssel, miért várt estétől a hajnali szürkületig azzal, hogy hozzájuk menjen (48. v.)? Ha a tanítványok őt látták „járkálni”, miért „vélték úgy, hogy kísértet” (49. v.)?...

Ami a fordítást illeti, fontos tudatosítani, hogy görög *epi tész thalasszész* (= a tengeren) kifejezés héber megfelelője, az *al-ha-jam* nem azt jelenti, hogy „a tengeren” (a víz felszínén), hanem azt, hogy „a tengerparton” vagy „a homokos tengerpart mentén” (vö. 2Móz 14,2.9; 4Móz 13,29; 2Sám 17,11; 1Kir 4,20; 1Makk 14,34 és különösen is Jn 21,1, ahol így is szokás fordítani!), vagyis ez a kifejezés csak a part-, ill. vízközelséget jelzi. A tengerben levés vagy a víz színén járáslebegés kifejezésére mind a héberben, mind az arámban a „valaminek a színén” semitizmust kellene alkalmazni (*al-p^ené hammaim*, vö. 1Móz 1,2; 7,18). Vagyis Jézus ténylegesen nem „a vízen járt”, hanem a víz partján gyalogolt (ámbár – mivel a partoldal magasabban van a tó tükrénél – a vihartól felindult lelkű tanítványoknak a félhomályban könnyen úgy tűnhetett, hogy Jézus a tó fölött helyezkedik el, vagyis optikai csalódás áldozatai lehettek).

Ezzel egyszerűen megoldódnak a jelenség értelmezési problémái. A Genezáreti-tavon jellemzőek a hirtelen keletkező fergegek. Könnyű elképzelni, hogy éjszaka van, heves vihar tombol a hajó körül, miközben a Jézus miatti aggodalom és a Heró-

des poroszlótól való félelem dűl a tanítványok lelkében (vö. Mk 6,14-16; Lk 13,31-32); ha aztán hirtelen megjelenik a tengerparton egy futólépésben haladó férfi, aki – talán a felhőkön áttörő holdfénytől megvilágítva – a felhevült kedélyű tanítványok szemében túlméretezettnek látszik, akkor a tanítványok páni rettegése nem igényel természetellenes vagy természetfölötti magyarázatot, különösen ha tekintetbe vesszük még az egész Galileában elterjedt démonhitet is.

De éppen ezen a ponton fedezhetjük fel a történet eredeti mondanivalóját: A sötétségtől, a vihartól és a távolságtól felismerhetetlen Jézusban a tanítványok kísértetet látnak, ő azonban *szorongó övéinek segítségére siet*: „Bátorság! Én vagyok! Ne féljete!” s az ismerős hang meg a bemutatkozás feltehetően mindjárt meg is nyugtatja őket.

Persze nyilvánvaló, hogy már Márk is rendkívüli csodaként értelmezi és állítja be a történeteket. Az 51. és az 52. v. az evangélista értelmezése; *szerinte* a tanítványoknak már okulniuk kellett volna a „kenyérzaportításból”, és nem kellene csodálkozniuk azon, hogy aki „meg tudja szaporítani a kenyeret”, az „vízen is tud járni”. A csodás beállítás mellett szól az is, hogy a görög ókor – a héber Bibliával ellentétben – számos vízen járási legendát ismer (például Orionról vagy Xerxésről). Az evangélium végszerkesztője ezeket alkalmazhatta Jézusra isteni mivoltának kidomborítása céljából.

4. A fügefa megátkozása?

A fügefa „megátkozásával” kapcsolatos történet (Mk 11,12-14.20-24) ebben a formájában egy szélsőségesen torzító áthagyományozási folyamat terméke, amely már a Máté-evangélium hatását is magán viseli, és fájón tükrözi, hogy Jézust felnagyítani akaró buzgalmukban akaratlanul is miként csináltak boldog Jézusból a korai prédikátorok. Mert hiszen ki akar fűgét szedni akkor, amikor még nincs itt a termés ideje? Ki varázsol el egy fát csak azért, mert nincs rajta termés, amikor még nem is lehet? Ha pedig a fa Izraelt jelképezi, akkor – az iménti felfogás szellemében – még rosszabb a helyzet: Csak egy elmebeteg fanatikus kárhózzatna örökös megterés-képtelenségre egy egész

népet azért, mert annak mértékadó hatalomgyakorló pillanatnyilag elutasítják őt – „Mellesleg”: Hogyan vetemedhetett volna önszántából a fügefa = Izrael megátkozására (ld. 20. v.) az a Jézus, aki azt tanította, hogy még a minket ért átokra is áldással válaszoljunk (Lk 6,28)?

Képtelenség, hogy betániai vendéglátója (Simon, az egykori lep-rás?, vö. 14,3) reggeli nélkül engedte volna útjára Jézust, az éhség motívumát tehát nyugodtan törölhetjük az *eredeti* történezből.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a korai kéziratokban még nem használtak központosítást, az élő beszédben viszont sokszor csak a szórend és a hangsúly különbözteti meg a felszólítást és a kérdést. Az ittenin (14. v.) kívül is több olyan mondat hagyományoztak ránk, amely csak akkor egyeztethető össze Jézus szellemiségével és tanításának egészével, ha kérdésként fogjuk fel, mégpedig nyilvánvaló választ magában foglaló „költői kérdésként” (ld. Mt 19,28; Lk 22,28-30.36). Tehát helytelen a bevett, felszólító módú fordítás: „Az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki!”, helyette kérdő módban kell fogalmazni: „Hát az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki?”

A történet *eredeti* lezajlását és értelmét ezért így rekonstruálhatjuk: Jeruzsálemért vívandó, immár küszöbön álló „harca” előtt (vö. Mk 10,32-33) Jézus meg akarta mutatni a kíséretében, sőt tanítványai körében is ott lévő fanatikusoknak (ld. Lk 9,54; 22,38; Mk 11,16; 14,47), mekkora ostobaság lenne türelmetlenségük – a fügefa által jelképezett! – *Izrael népével* szemben, ha az még éretlennek bizonyulna („még nem volt fügeérés ideje”) az ő új üzenetének befogadására. Zseniális pedagógusként a számaron lovagláshoz (Mk 11,1-7) hasonló újabb „játékot”, *jelképes prófétai cselekedetet* rendez meg. Úgy tesz, mintha ő is időnek előtte keresne gyümölcsöt a fán, amely – persze szavak nélkül, pusztán léteivel – men-tegeti magát: „Sajnálom, még nincs itt a termés ideje!” Erre így „felel” neki: „Hát az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki?” Magyarán: „(Izrael népe!) Lehetetlen, hogy örökre megtagadd a gyümölcsözést!” Vagyis: *megátkozás helyett rendít-*

hetetlen bizalom! Mert megtagadni a Teremtőtől az őt megillető termést (vö. Mk 12,2) tarthat túl sokáig akár egyének, akár népek életében, de örökké nem, mert az teremtésellenes lenne. (A Teremtő ugyanis addig keresi elkőborolt juhait, amíg meg nem találja őket [Mt 18,12-14; Lk 15,3-7], ami persze konkrétan csak az emberi szabadság figyelembevételével mehet végbe.)

Ezt a jézusi mondanivalót „hallották tanítványai” (14. v. vége), ezt kellett az eszükbe vésniük azoknak, akik már azért is „mennyei tüzet” akartak lehívni egy szamaritánus falura, mert ott nem adtak nekik szállást (Lk 9,54).

A fügefa-történet *Márknál* eredetileg azzal zárult, hogy az evangélista fölhívta a figyelmet Jézus jelképes prófétai cselekedetének mondanivalójára. A legalább 10-15 évvel későbbi *Máté-evangélium* azonban (egyéb változtatások mellett) *kihagyta* ezt, és helyette *betoldotta* a fügefa azonnali (!) elszáradását és az ezzel kapcsolatos párbeszédet (Mt 21,19-22). Ez az eljárás három okból is érthető: a) Időközben nagyon elmérgesedett az egyház és Izrael viszonya, s az egyházban már „elszáradt fügefaként”, azaz Isten által elvetett népként tekintettek Izraelre (vö. Mt 21,41; 22,7). b) Jézus költői kérdésével talán egyszerűen a központosítás nélküli írásba foglalás miatt, talán a tanításával kapcsolatos, egyébként is jellemző értetlenség miatt már nem reménykedést kifejező kérdésként, hanem megátkozást kifejező felszólításként fogták fel. c) A „dogmafejlődés” odáig jutott már, hogy úgy gondolták: ha egyszer Jézus „megparancsol” valamit, annak meg is kell történnie; „átkának” tehát be *kellett* teljesednie.

A Márk-evangélium *végszerkesztője* aztán átvette a Máté-evangélium változtatásait, de úgy, hogy egyszerűen *betoldotta* azokat (11,20-24) az eredeti befejezés („Tanítványai hallották ezt”) kiegészítéseként – azzal a jelentéktelen különbséggel, hogy nála csak másnapra szárad el a fügefa –, így aztán az eredeti történetnek itt immár két, egymásnak ellentmondó befejezése van.

5. Csodás halfogások?

A szinoptikus evangéliumok két ilyen elbeszélést tartalmaznak; mindkettő oly mértékben problema-

tikus, hogy szó szerinti értelmezésüket bátran kizárhatjuk.

a) A Lk 5,1-11-ben olvasható „történet” szerint egész éjszakai eredménytelen halászat után Jézus utasítására a tanítványok ismét kivetik a hálót, és annyi halat fognak, hogy roskadásig megtöltenek velük két hajót. Ez megrendíti Pétert (és a többieket), akit aztán Jézus az „emberhalászás” feladatával bíz meg.

Az elbeszélés hosszú és szövevényes áthagyományozási folyamat eredménye; a bevezetést (1-3. v.) követően két fő részből áll: egy csodatörténetből (4-7. v.) és egy meghívási történetből (8-11. v.), amelyeket az evangélista egybeolvasított.

A bonyolult keletkezéstörténet magyarázza, hogy a szöveg (Jézus csodás „vízen járásának” leírásához hasonlóan) *tele van feszültségekkel és ellentmondásokkal*. Néhány példa: A 2-3. v. alapján azt kell gondolnunk, hogy csak Jézus és Péter ül a hajóban, a 4. és a 6-7. versben egyszer csak többen vannak ott (maga a 4. v. is tartalmazza ezt az ellentmondást: „Hajózz ki..., vessétek ki...”). – A 4. versben csak egy hajó fut ki a vízre, a 7. versben hirtelen ott terem a második is. – A 10. versben csak Péter kap meghívást, a 11.-ből az derül ki, hogy a 9-10. versben említettek mind követik Jézust. – Valószínűtlen, hogy a kora reggeli (napfelkelte utáni) órán (akkor volt szokás befejezni az éjszakai halászatot) „tömeg” veszi körül Jézust, hogy „Isten szavát hallgassa” (1. v.). – Nehezen kép-

zelhető el, hogy a pereméig halakkal telt, süllyedező hajóban hogyan borult Péter Jézus lábaihoz, vagy a tó közepén, a „mély vízen” (4. v.) hogyan távozhatott volna tőle Jézus (8. v.).

Tovább bonyolítja a dolgot, hogy *János evangéliumában* (21,1-14) egy megszólalásig hasonló, de lényeges különbségeket is tartalmazó „történetet” olvashatunk, amely szintén két, ill. Jn 21,15-17-tel együtt három történet egybeolvasása: egy csodatörténeté, egy megjelenési történeté és egy meghívási történeté. A szakértők mindmáig vitáznak azon, vajon egy húsvét utáni eseményt (János-ev.) vetítettek-e vissza utólag Jézus életébe (Lukács-ev.), vagy fordítva, az itt leírtakat alakították-e át később húsvéti történeté.

Kérdés persze az is, hogy akár az egyik, akár a másik esetben mi alkotja a leírás eredeti, hiteles *alapját* – annál is inkább, mivel Márk (1,16-20) és Máté (4,18-22) leírásában csodamentes módon történt Péter és az első tanítványok meghívása.

Elképzelhető tehát, és talán valószínű is, hogy Jézus „emberhalász” szökepe alapján kerekítették ki a csodás halfogás „történetét”. Biztosat nem mondhatunk. Legfeljebb azt tehetjük hozzá, hogy az olyan emberek, akik karizmatikusan tudnak gyógyítani, gyakran rendkívüli beleérző képességekkel rendelkeznek a természeti folyamatokat, például halrajok vonulásának helyét illetően is. Nem szükségszerű tehát látványos természetfölötti csodát látnunk abban, hogy Jézus sikerrel tudta

megmondani, hol juthatnak zsákmányhoz a halászok (6. v.).

b) A Mt 17,24-27-ben arról van szó, megfizeti-e Jézus a templomadót („egyházi adót”), és egyáltalán helyes dolog-e azt kiszabni, ill. megfizetni. Jézus egyszerű érvelése szerint *nem* – mert ahogy az apák nem adóztatják meg gyerekeiket, Isten „családjában/népében” sincs helye az adózásnak. Ezután Jézus állítólag mégis felszólította Pétert, hogy menjen ki a tóra, fogja ki a horgára akadó első halat, s az annak a szájában talált ezüstpénzzel fizesse ki a maga és Jézus adóját.

E csodatörténet hiteltelenségét már enyhén szólva furcsa volta is mutatja, ámbar az is lehet, hogy eredetileg nem csodatörténet volt – azaz nem tartalmazta a „Ha felnyitod a száját” kifejezést, a „Találsz benne egy ezüstpénzt” pedig azt jelentette, hogy a kifogott és aztán eladott hal majd meghozza a templomadó értékét –, és a „Ha felnyitod a száját” kifejezés betoldásával csak később csináltak belőle természeti csodát.

De ha eltekintünk a csodás mozzanattól, akkor sem tekinthetjük hitelesnek Jézus felszólítását, mert az, hogy a botránykeltéstől való félelmében Jézus visszavonja merész döntését, az elvileg megindokolt adómegtagadást, tökéletesen ellentmond prófétai fellépésének.

Viszont a templomadóra mondott elvi „nem”-et taktikázásból gyakorlati „igen”-né változtatni, ez alighanem nagyon is megfelelt bizonyos zsidókeresztény csoportoknak, amelyek nem akarták megbotránoztatni zsidó környezetüket. Megerősíti ezt a feltételezést, hogy hasonló motivációból hasonló változtatást hajtottak végre egy másik jézusi mondáson is, és a „nem bőtőléstől” (Mk 2,19) visszatértek az „újból bőtöléshez” (Mk 2,20).

6. Összegzés

Azt látjuk, hogy egyik esetben sem szükségszerű „a természeti törvények felfüggesztésére” gondolni magyarázatként; csak az evangélistáknak az eredeti jelentést megváltoztató szerkesztői beavatkozásai, ill. a fordítók-magyarázók tévedései eredményezik azt, hogy a szóban forgó „történetek” látványos természeti csodáknak tűnnek.

Gromon András

(Folytatjuk)

